

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS TARTU LINNA TERRITOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Tartu linnas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

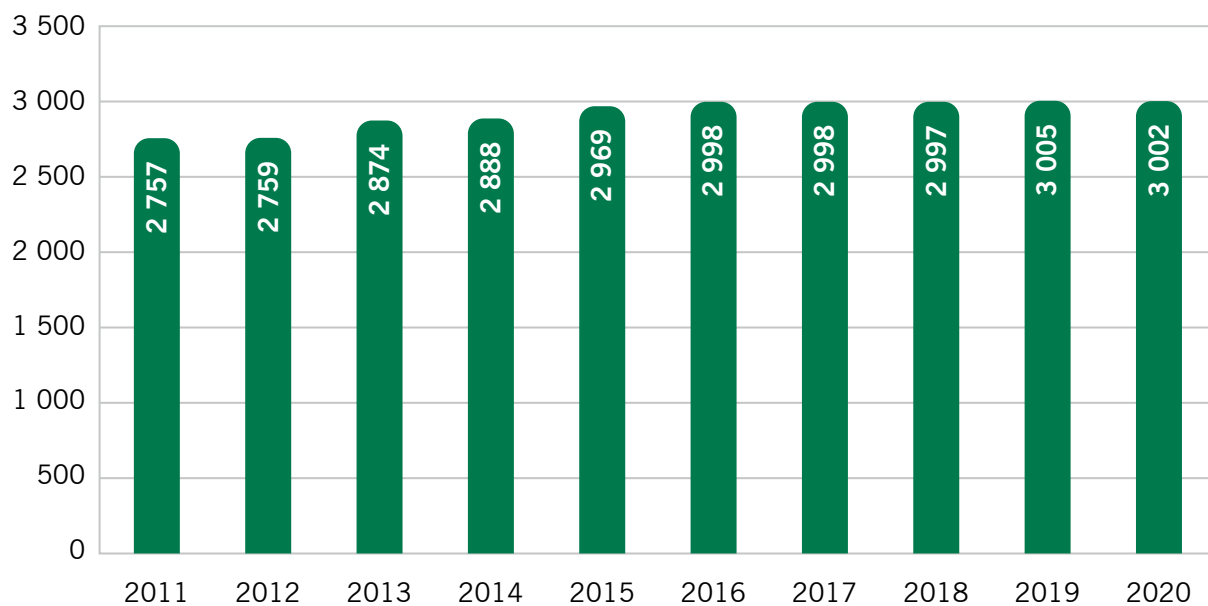
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

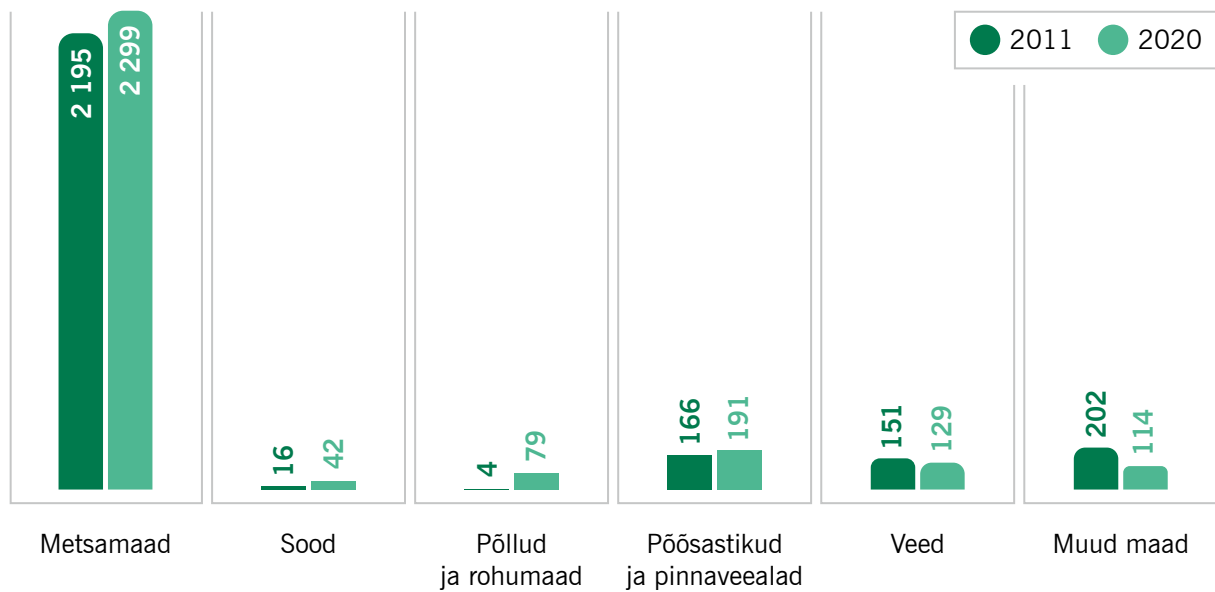
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Tartu linna** territooriumil on **3002 ha**, mis moodustab **19%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus 2011.–2020. a on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

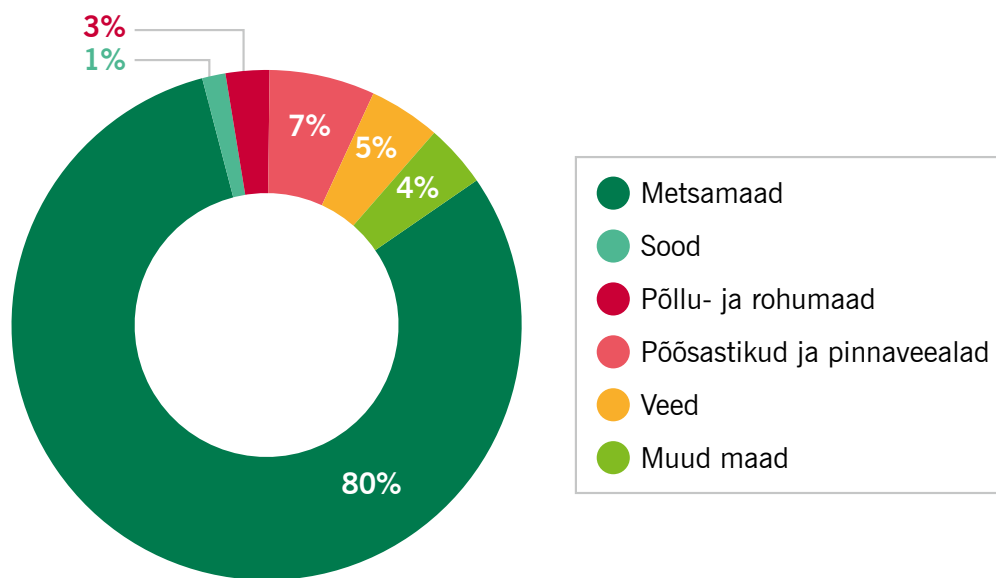

Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.

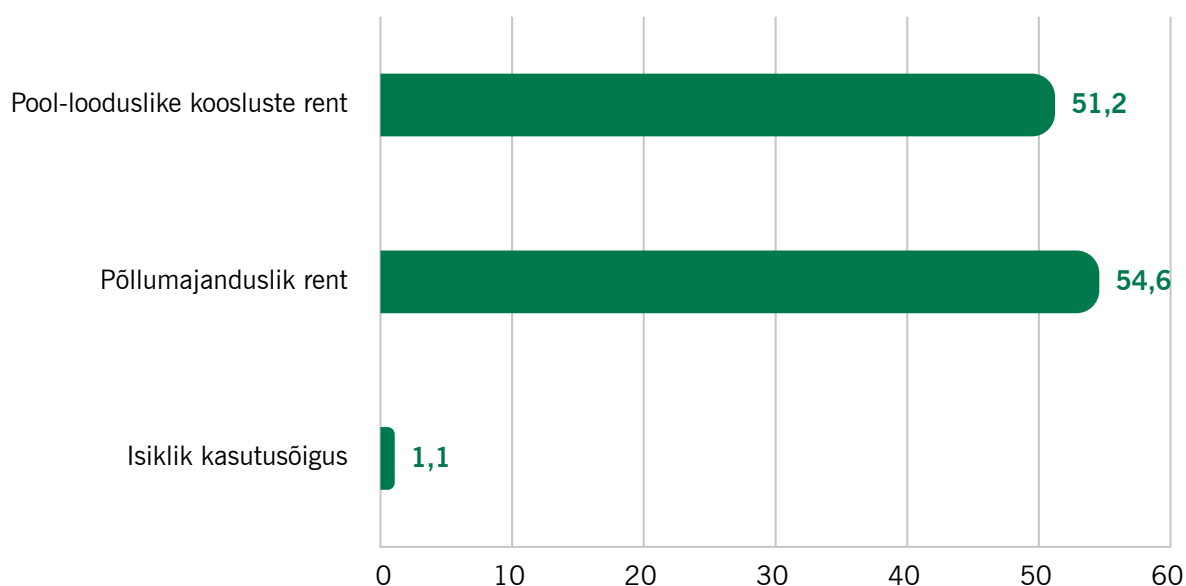
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Praegu moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 80%, mis on 2299 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla 20%, millest suurima pindalaga on põõsastikud ja pinnaveealad 7% – 191 ha.

Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Tartu linnas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad põllumajanduslikuks rendiks sõlmitud lepingud – ligi 55 ha.

Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

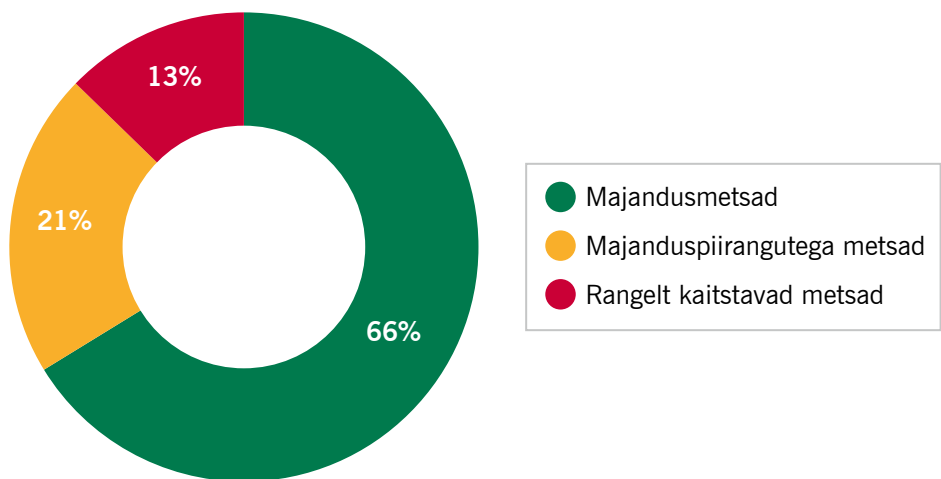
2. METSAVARUD

Tartu linna riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad linnas 2299 ha, millest majandusmetsa on 1368 ha, majanduspiirangutega metsa 54 ha ja rangelt kaitstavat metsa 877 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

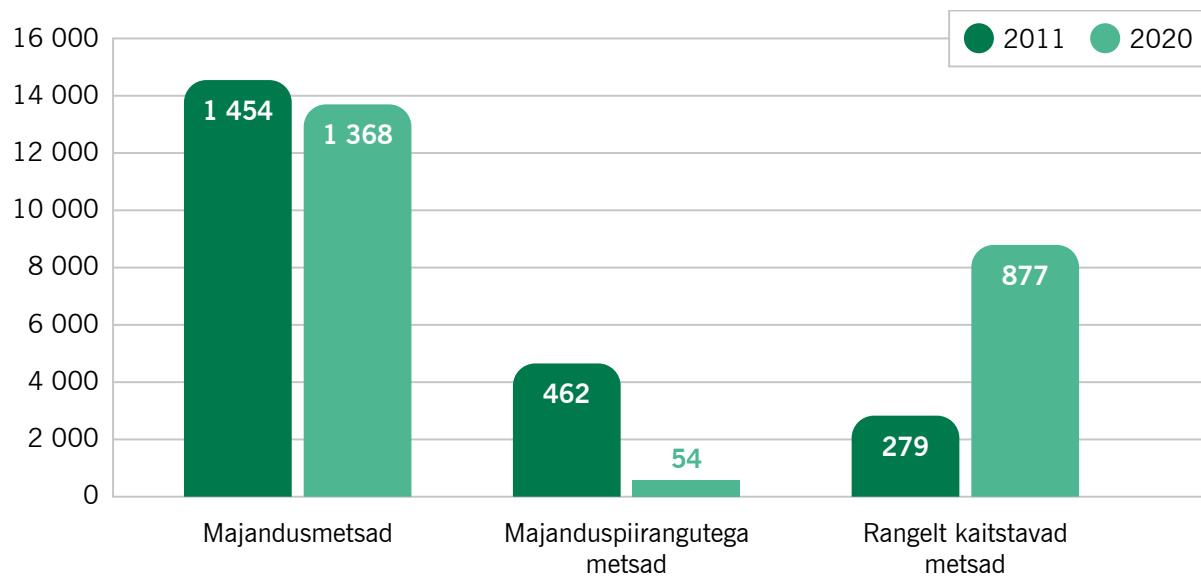
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.

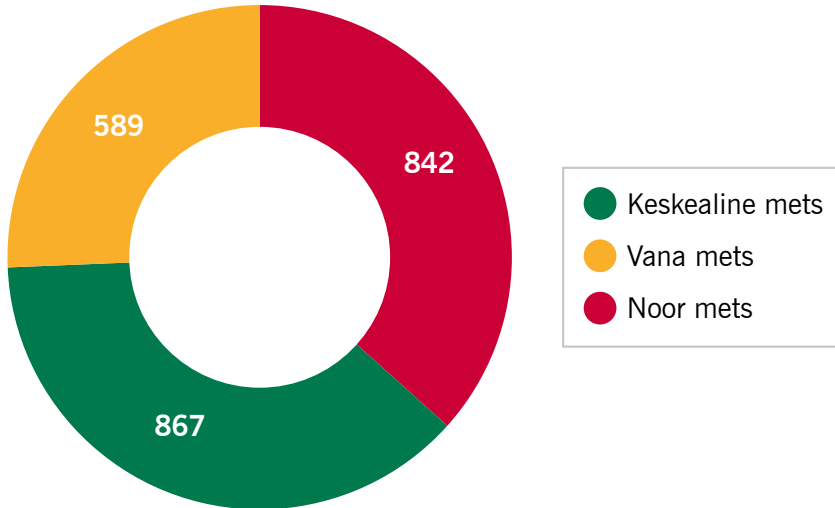
Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.

Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

Kuna metsade olemit ja elutsükli iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

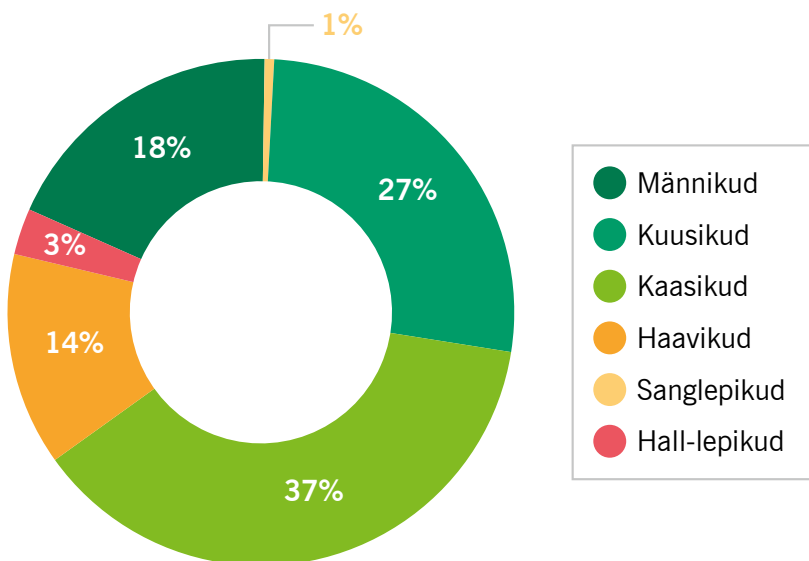
- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.

Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise.

Metsade puuliigiline jagunemine on toodud joonisel 8. Enamiku moodustavad kaasikud – 37%, kuusikuid on 27% ja männikuid 18%.

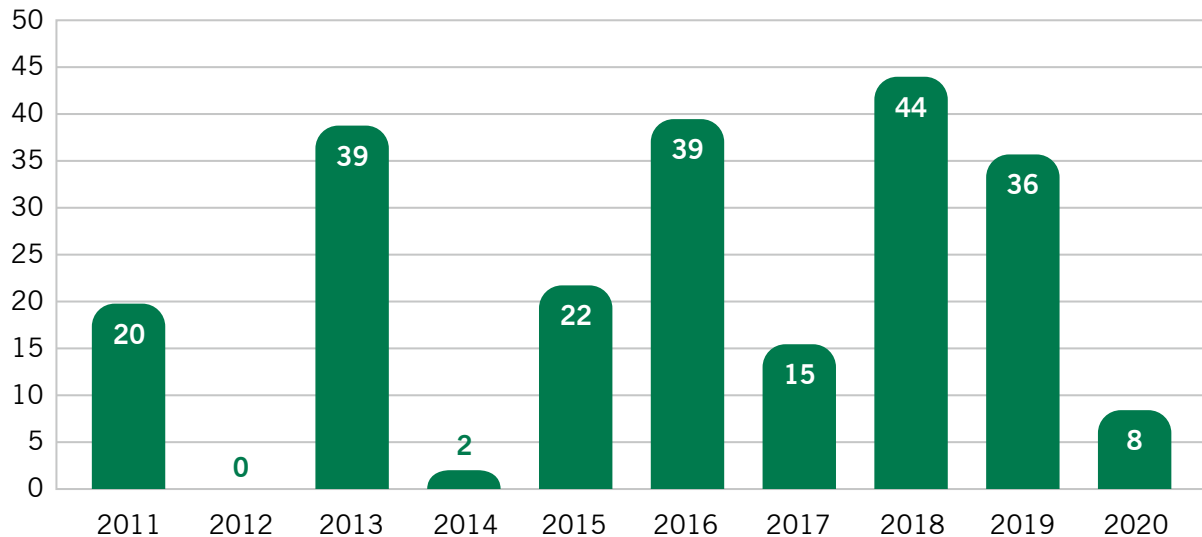

Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

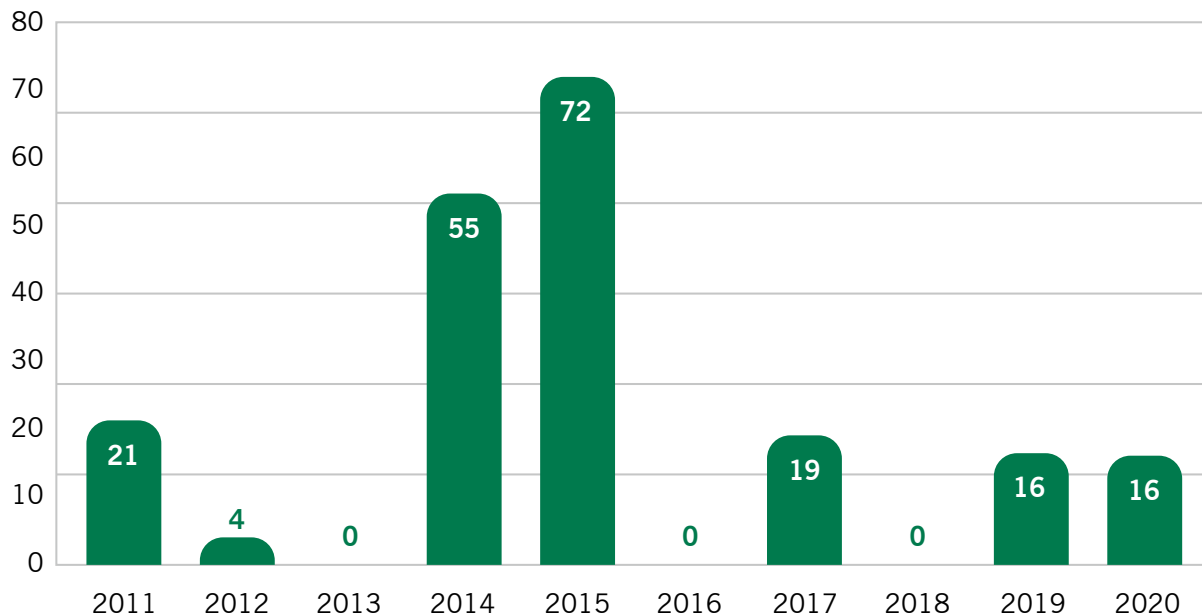
3. RAIED

Tartu linna riigimetsas tehtud uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 9. Möödunud kümnendil oli uuendusraiate pindala vahemikus 0 hektarit kuni 44 hektarit aastas.

Harvendusraiate pindala muutumist iseloomustab joonis 10. See on liikunud vahemikus 0 ha kuni 72 ha aastas.

Joonis 9. Uuendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

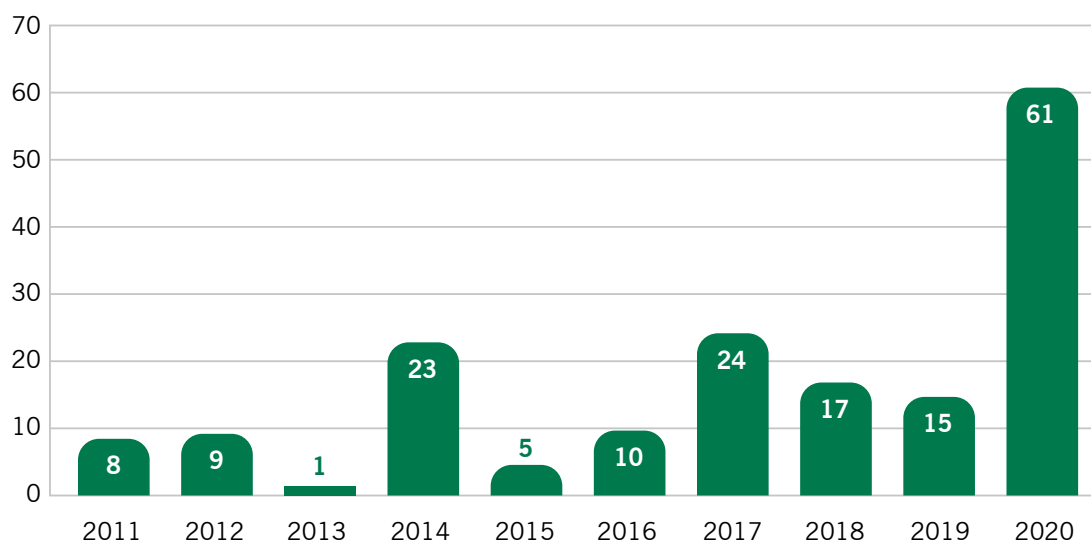

Joonis 10. Harvendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

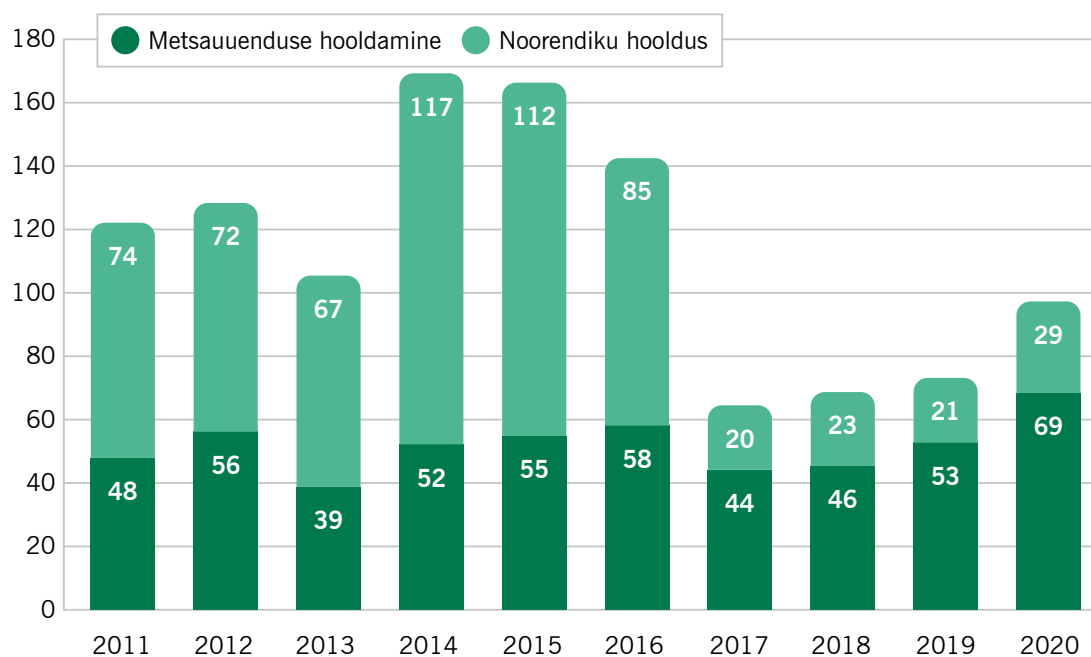
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 17 ha aastas.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele.

Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.

Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitsetöid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas.

Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitsete väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvasti seisundis olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd 2011–2020

Looduskaitsetööd	Pindala (ha)
Koosluste taastamine ja hooldus	7
Liigi elupaiga taastamine ja hooldustööd	23
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	372

Suuremad looduskaitsetööd eelneval kümnendil on olnud Anne looduskaitsealal koosluste taastamine ja liigi elupaiga hooldustööd ning Alam-Pedja looduskaitsealal poollooduslike koosluste hooldamine.

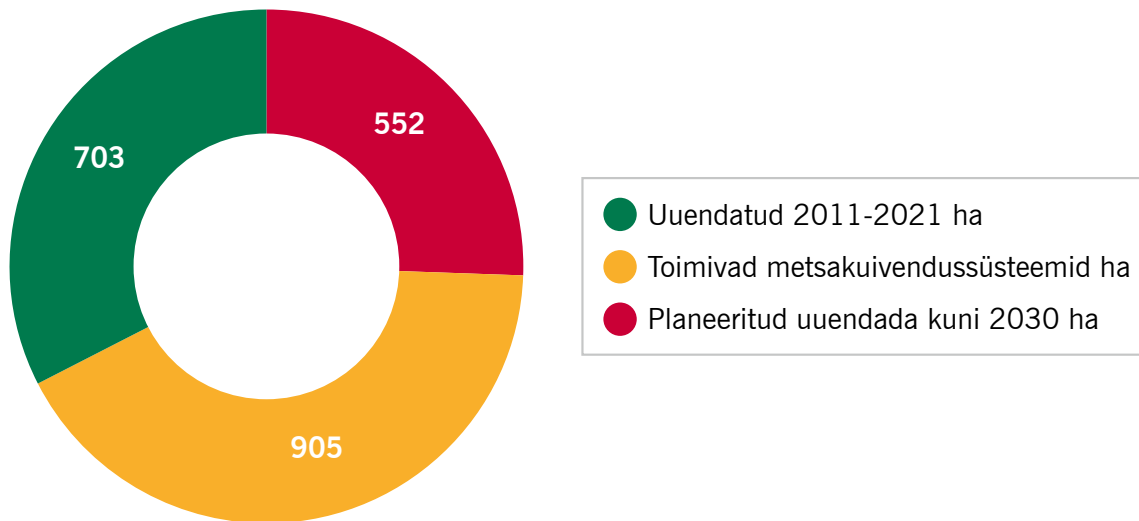
6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Tabel 2. RMK kuivendussüsteemide ja metsateede olem

Kuivendussüsteemid, ha			Metsateed, km		
Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030	Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030
2160	703	552	25	4	6

Uusi kuivendussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei rekonstrueerita kuivendussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel. Rangelt kaitstavates metsades ja kaitsealadel puhastatakse majandusmetsades paiknevate kuivendussüsteemide toimimiseks vajalikke kuivenduskraave.

Joonis 13. RMK kuivendussüsteemide pindala, ha.

7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jääb Tartu linna territooriumile 8 Tartu-Jõgeva puhkealal paiknevat külastusobjekti.

Joonis 14. Tartu linna territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid.

Külastuste raskuskese on koondunud valdavalt Tiksoja lõkkekohale ja matkaradadele. Aastatel 2020–2021 uuendati täielikult Tiksoja lõkkekoht ja matkarajad – kahte kohta paigaldati kaetud lõkkeasemed, varjualused ja käimla-puukuur. Matkarajal on võimalik liikuda lapsevankri ja ratastooliga 700 m ulatuses, radadel on mitmed aktiivtegevuste kohad ja koerte tegevusala. Kuna 2021. a aprillist keelas maaomanik külastajate viibimise Kalatiikide kinnistul, likvideeriti Linnutee matkarada ja Ilmatsalu rattarada. Külastajal on võimalik suunduda Ilmatsalu jõe äärsetesse lõkkekohtadesse Kotka lõkkekohast kulgeva sihi kaudu.

2021. aastal uuendatakse Tenno lõkkekoha taristu. Edaspidi uuendatakse taristut vastavalt tekkivale vajadusele, kavas on uuendada ka looduses paiknevat teavet. Kuigi Tartu lähimbruses napib puhkevõimalusi, pole kahjuks Tartu lähikonnas olematel RMK maadel nende suurendamiseks sobivad tingimusi.

Külastusmahu seire andmetele tuginedes tehti 2020. aasta loendusperioodil Tiksoja lõkkekohale 11 700 külastuskorda.

Külastusobjektide täpne paiknemine ja taristu kirjeldus on leitavad:

<https://www.loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/tartu-jogeva-puhkeala>

Täiendav info ja külastusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Tartu-Valga külastusala külastuskorralduskava materjalidest:

<https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/tartu-valga-kulastusala>

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

Pärandkultuuri objekt on jälg eelmiste põlvkondade tegutsemisest maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Levinumad pärandkultuuri objektid on taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatusest või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

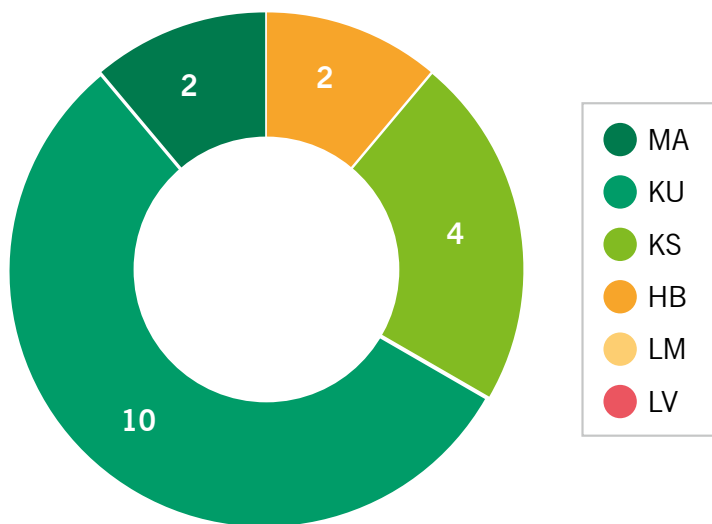
Tabel 3. Pärandkultuuriobjektide arv riigimetsamaal

Turbavõtukoerad	5
Ajaloosündmuste, traditsioonidega seotud puistud	3
Sõjalised objektid I ja II Maailmasõjast, Vabadussõjast	3
Tuletõrje veevõtukoerad metsas	3
Kruusa-, liiva-, savi- ja fosforiidikarjäärid	2
Vanemate metsakorralduste jäljed	2
Muud (9 tüüpi)	9
Kokku	27

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

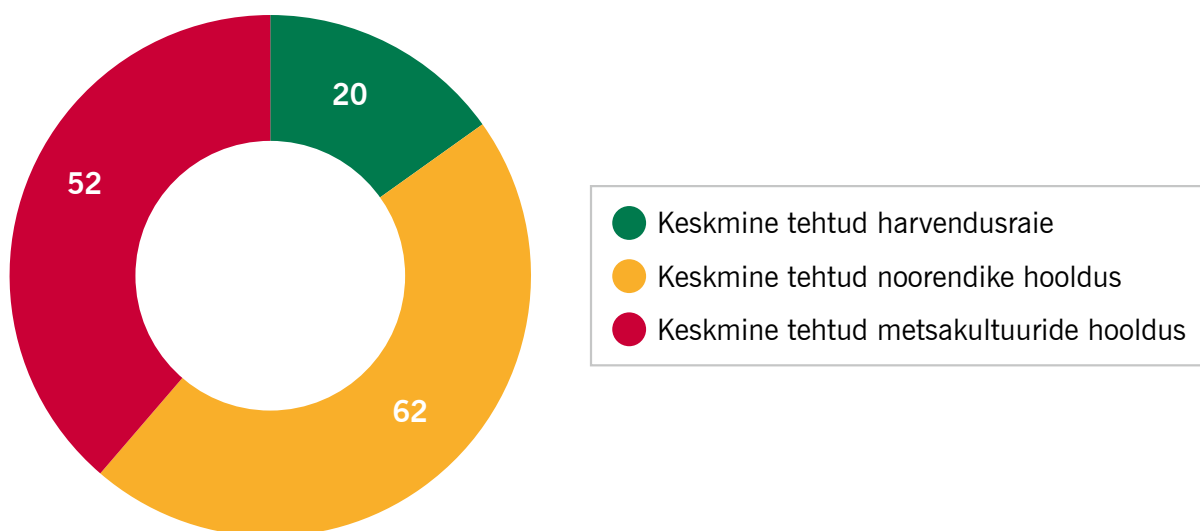
Arvestades Tartu linna riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskeltläbi 18 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.

Joonis 15. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

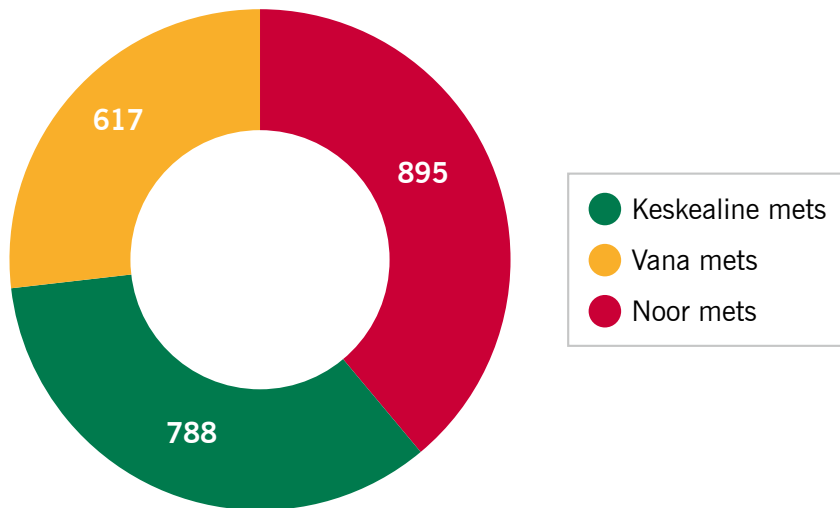
Metsa hoolduse prognoositav maht on aastas 134 hektarit, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.

Joonis 16. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

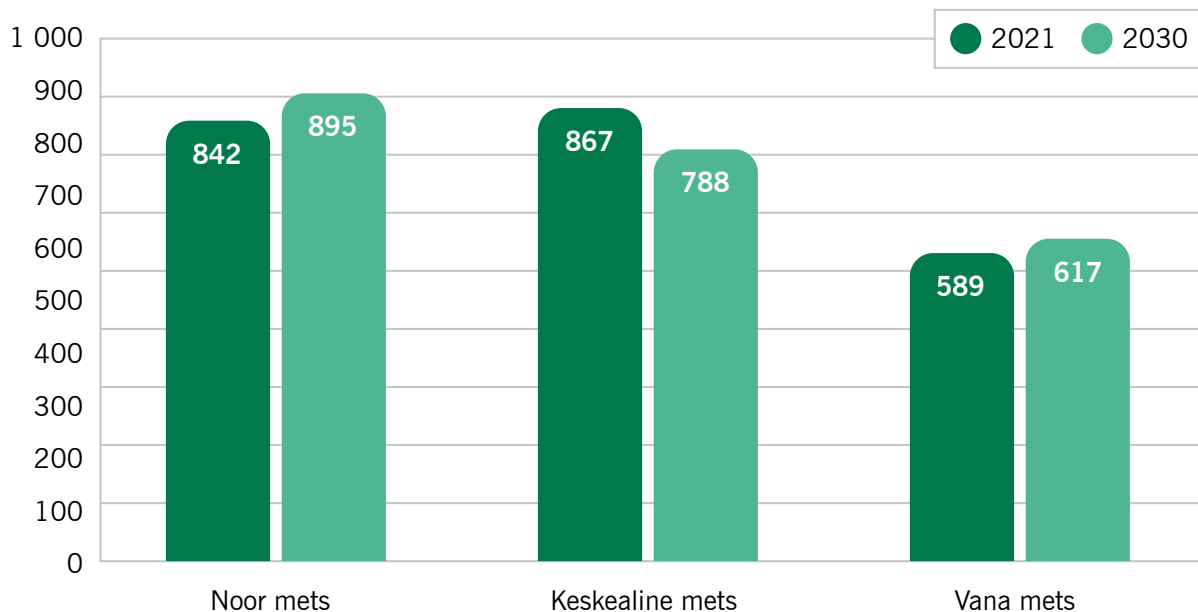
10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.

Joonis 17. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 18. Noore ja vana metsa osakaal on mõnevõrra kasvamas.

Joonis 18. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos perioodil 2021–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaaladele koostatakse ala metsatööde kavad kuni 10 aastaks. RMK avalikustab kavad oma kodulehel ning kohaliku kogukonna või elanikega kokkulepitud alad kantakse avalikule kaardirakendusele RMK metsatööde kaart

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk>

Tartu linnas on üldplaneeringu menetluse käigus arvatud kõrgendatud avaliku huviga alaks linnaga piirnev Tähtvere parkmets (618 ha), seal paiknevad matkarajad ja külastustaristu ning Tallinn-Tartu riigimaanteega piirnevad metsakvartalid. Samuti õpilastele vabas looduses õppe läbiviimiseks mõeldud niinimetatud roheline klass ja sellega piirnev mets.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaala nimetus	Pindala, ha
Tähtvere parkmets	618
Ilmatsalu Roheline klass	55
Tartu Lohkva	15
Kokku, ha	688

Riigimetsade kaart Tartu linna territooriumi kohta Maa-ameti kaardil:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Tartu%20linn&adshow=1&adfit=1>